

Л. М. Шаблиста,

доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник,

Державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління",

E-mail: shablista7@ukr.net

Формування системи показників оцінки результативності діяльності закладів вищої освіти

Здійснено порівняння методів оцінювання результативності діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні та в зарубіжних країнах. Обґрунтовано науково-методичний підхід до вибору показників оцінки результативності діяльності ЗВО в умовах реалізації компетентнісно орієнтованої парадигми вищої освіти. Запропонована система оцінювальних показників. Акцентовано увагу на необхідності врахування зарубіжного досвіду застосування сучасних методів одержання, обробки та інтерпретації результатів тестування з підвищення якості вищої освіти.

Ключові слова: *якість вищої освіти, результативність діяльності ЗВО, компетентнісно орієнтована парадигма вищої освіти, акредитаційні показники оцінювання, показники оцінки результативності, рейтинги ЗВО.*

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку ключовим фактором міжнародної конкуренції є освіта, зокрема вища, яка сприяє формуванню інтелектуального потенціалу нації. Перемогу у конкурентній боротьбі здобувають країни, що активно фінансують освіту і науку, цінують людській капітал, створюючи необхідні передумови для його розвитку. В Україні система підготовки кадрів з вищою освітою трансформується у напрямі її відповідності міжнародним стандартам, що базуються на принципово новій (компетентнісно орієнтованій) парадигмі вищої освіти, основаній на оцінюванні компетентності випускників закладів вищої освіти (ЗВО). Згідно з Законом України "Про вищу освіту", компетентність – це "...динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти" [1].

Загальні компетенції формуються у здобувача вищої освіти в процесі навчання за певною освітньою програмою.

На відміну від старої парадигми, основаної на знаннях, уміннях, навичках, у новій парадигмі головна увага зосереджується на якості вищої освіти, що забезпечується результативною діяльністю ЗВО, проявами якої є якісна підготовка випускників та їх працевлаштування.

У цьому зв'язку актуалізується проблема оцінювання результативності діяльності ЗВО. Більшість публікацій учених, які досліджували цю

проблему, присвячені теоретичним і методичним аспектам якості вищої освіти (І. Грищенко, Ю. Колесник, С. Мерзлова, О. Родіонов, І. Станкевич та ін.), а також показникам оцінки ефективності діяльності ЗВО (Т. Косянчук, О. Макашина, С. Матюх, Т. Ривчун, Т. Рожнова, І. Рикова, К. Харламова, Є. Хриков) [2].

На сьогодні в Україні зовнішню оцінку результативності як складового елементу якості вищої освіти здійснює інститут державної акредитації, що являє собою систему контролю якості освіти, яка дозволяє врахувати інтереси всіх зацікавлених у розвитку освіти сторін і поєднує суспільну та державну форми контролю [3, с. 111]. В Україні процес акредитації у тій формі, в якій він організований зараз, не відображає реального стану системи вищої освіти і не відповідає на питання, чи є ця система результативною.

Особлива роль акредитації ЗВО полягає в гарантуванні відповідності якості та рівня навчання державним стандартам, що являють собою сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності й розробляються для кожного рівня вищої освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій, затвердженої відповідною постановою Кабінету Міністрів України [4].

У процесі акредитації, згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах» [5], аналізуються групи показників, що характеризують:

- загальні відомості про кадрове і матеріально-технічне забезпечення;
- загальну кількість студентів, їх розподіл за напрямками підготовки;

- результати діяльності аспірантури і докторантури за останні 5 років (для ВНЗ IV рівня акредитації);
- дані про міжнародні зв'язки з навчальними закладами та освітніми організаціями;
- процеси видання і підготовки до видання підручників та навчальних посібників за останні 5 років (не менше ніж 5% загальної кількості навчально-педагогічних працівників, які працюють у ВНЗ за основним місцем роботи);
- відомості про скарги юридичних і фізичних осіб щодо освітньої діяльності навчального закладу за напрямом підготовки за спеціальністю, що акредитується, за період підготовки (перепідготовки) фахівців.

Під час державної акредитації найбільша увага зосереджується на показниках ресурсів (матеріальна та кадрова бази, навчально-методичні матеріали, інфраструктура) і процесах (навчальна атмосфера закладу, навантаження викладачів, мобільність викладачів і студентів, залученість студентів до наукових досліджень тощо) і менше – на результатах діяльності ЗВО.

В європейському освітньому просторі вищі професійні заклади розглядаються як агенти ринкового середовища, а їх діяльність – з позиції стратегічного управління як відповідність наявних

можливостей і досягнутих результатів поставленим стратегічним цілям. У всіх широко визнаних міжнародних системах акредитації – AACSB, EQUIS, SEEMAN – цілі встановлюються професійними співтовариствами та з огляду на перспективні потреби бізнесу, що є запорукою об'єктивного і незалежного порівняння результативності та якості навчання у ЗВО. Лише попередньо національною системою проводиться оцінка окремих програм [6].

Діяльність ЗВО переважно оцінюють з використанням рейтингових моделей, методологія побудови яких базується на багатовимірному оцінюванні якості за критеріями, що визначають результати функціонування цих закладів у таких сферах: науковій, міжнародній, інноваційній, професійній та комплексної підготовки здобувачів вищої освіти [9]. На сьогодні налічується понад 50 національних та більше 10 міжнародних рейтингів для оцінки діяльності ЗВО [10]. Міжнародні рейтинги формуються на основі різноманітних груп показників. Проведений нами аналіз 13 світових університетських рейтингів (ARWU, QS; The; PRSPWU; RVR; GWC; CWUR; CWTS; SC Imago; URAP; UIGreen Metric; Webometrics; 4ICV) дозволив виявити частоту використання основних груп показників результативності діяльності ЗВО (табл. 1, за даними [11–14]).

Таблиця 1

Частота використання основних груп показників результативності діяльності ЗВО

Групи показників	Кількість рейтингів, що використовують групу показників, одиниць	Частка рейтингів, що застосовують групу показників у загальній кількості рейтингів, %
Наукова діяльність	10	78
Якість освіти	5	38
Компетентність викладачів	4	30
Академічна продуктивність	8	61
Міжнародна діяльність	2	15

Із даних табл. 1 видно, що найбільші частки у проаналізованих рейтингах займають дві групи показників – наукова діяльність (78%) і академічна продуктивність (61%). У групі “якість освіти” застосовувалися такі показники, як: кількість випускників – лауреатів Нобелівської премії або медалі Філдса; репутація ЗВО серед роботодавців; кількість випускників, які одержали міжнародні нагороди, медалі; працевлаштування випускників; кількість випускників, що обіймали посади генерального директора.

Український рейтинг “ТОП–200 Україна” визначає результативність діяльності ЗВО за трьома індексами: 1) індекс якості науково-педагогічного потенціалу (змінюється у діапазоні 0–50%); 2) індекс якості навчання (відповідно, 0–30%); 3) індекс міжнародного визнання (0–20%). На основі цих індексів розробляється загальний індекс рейтингової оцінки [15]. Водночас в українському рейтингу недооцінюються показники

працевлаштування випускників ЗВО за спеціальністю. За даними Державної служби статистики України, за останні 8 років (2010–2017 рр.) менше третини випускників вітчизняних ЗВО отримали направлення на роботу. Навіть ті випускники, які навчалися за державним замовленням за рахунок державного бюджету, неповністю працевлаштувалися (табл. 2, за даними [16–17]). Як видно з даних таблиці, намітилася тенденція до скорочення частки випускників, які отримали направлення на роботу (майже удвічі за 2014–2017 рр.). У 2017 р. порівняно з 2010 р. кількість випускників, які отримали направлення на роботу, скоротилась у 3,1 раза, в тому числі тих, що навчалися за рахунок державного бюджету, – в 2,9 раза.

Отже, у застосовуваних в Україні методичних підходах до оцінювання якості діяльності ЗВО задіяні показники, використання яких лише фрагментарно забезпечує оцінку результатів діяльності освітнього закладу і здебільшого орієнтовано

Працевлаштування випускників ВНЗ України

Показник	Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Випуск фахівців ЗВО за освітньо-кваліфікаційними рівнями та сферою управління міністерств (відомств), у якій перебувають ЗВО, тис. осіб		654,7	626,5	612,9	576,3	484,5	447,4	386,7	421,1
Кількість випускників, які отримали направлення на роботу, тис. осіб		181,9	170,3	167,9	156,5	134,4	98,0	68,2	58,9
– з них навчалися за рахунок коштів бюджету (державного і місцевого)		153,1	147,9	147,6	138,6	120,7	88,3	59,7	52,7
Частка випускників, які отримали направлення на роботу, в загальній кількості випускників, %		27,8	27,2	27,4	27,2	27,7	21,9	17,6	14,0
Частка випускників, що навчалися за рахунок бюджетних коштів, у загальній кількості випускників, які отримали направлення на роботу, %		84,2	86,8	87,9	88,6	89,8	89,2	87,5	89,5

на освітні процеси. За таких підходів до оцінки якості діяльності ЗВО неминучі розбіжності між останньою та якістю одержаної у ньому освіти. При хороших показниках якості процесу освіти (а в Україні всі вищі навчальні заклади акредитовані, тобто вони відповідають вимогам, що до них пред'являються) спостерігається спадна якість компетентностей. Водночас для цивілізованого освітнього менеджменту немає подвійних оцінок на кшталт: ВУЗ за всіма критеріями відповідає державним стандартам, а якість освіти, одержаної у ньому, невисока. У світовій практиці прийнято ототожнювати високу якість ЗВО з високою якістю одержаної у ньому освіти [18-19].

Відмінності між критеріями вітчизняних і зарубіжних рейтингів, за якими оцінюються результати діяльності ЗВО, полягають у тому, що міжнародні рейтинги включають тільки результати набуття вищої освіти – працевлаштування випускників, використання результатів науково-дослідних робіт у виробництві, тоді як способи досягнення цих результатів є самостійною компетенцією навчальних закладів.

Для успішного розвитку вітчизняної вищої освіти необхідно створити систему забезпечення її якості, що базувалася б на провідних сучасних європейських практиках. Результативність діяльності ЗВО має бути виражена системою показників, що сприятиме всебічній оцінці результату його функціонування. Така система показників результативності діяльності повинна якнайповніше охоплювати цілі та завдання діяльності ВНЗ, визначені в Законі України “Про вищу освіту”.

Пріоритетним завданням закладів вищої освіти є провадження на високому рівні освітнього процесу, що являє собою інтелектуальну, творчу діяльність у сфері вищої освіти, реалізується у ЗВО через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямований на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь

та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. Результатом освітнього процесу мають бути очікувані та вимірювані конкретні досягнення, які визначають, що здатен робити випускник після опанування всієї освітньої програми.

У зв'язку з переходом системи вищої освіти на нові галузеві стандарти, основані на компетентнісному підході, потрібно застосовувати кількісні методики оцінювання компетентностей та визначати рівень компетентності загалом. Водночас ані нові галузеві стандарти вищої освіти, ані наявні професійні стандарти не містять критеріїв та об'єктивних методик оцінювання якості підготовки фахівців за вказаним підходом. У цих умовах ЗВО України мають самостійно розробляти оцінкові засоби для контролю якості освоєння основних освітніх програм як у процесі навчання, так і після його закінчення. Сьогодні у вітчизняних ЗВО запроваджено Європейську кредитно-трансферну систему (ЄКТС), яка сприяє академічній мобільності здобувача вищої освіти, основана на оцінюванні всіх видів його навчальної діяльності, необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання, та обліковується у кредитах. Кредит – це одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувачів вищої освіти, необхідного для досягнення ними визначених (очікуваних) результатів навчання. Нечіткість, суб'єктивність в оцінкових судженнях науково-педагогічних працівників зумовлює потребу застосування апарату нечітких множин та алгоритмів нечіткого логічного виведення для визначення рівня компетентності випускника ЗВО [20]. Оцінювання рівня компетентності наразі не стандартизоване. У більшості випадків дослідники розрізняють три рівні компетентності – високий, середній і низький, які відповідають національній шкалі: відмінно, добре, задовільно.

Для оцінки результативності освітньої діяльності ЗВО можна використати такі показники:

- частки випускників з оцінками “відмінно”, “добре”, “задовільно” у загальній кількості випускників;

- кількість здобувачів вищої освіти, які здобули призові місця на міжнародних олімпіадах, на міжнародних та всеукраїнських конкурсах.

В освітніх стандартах пропонується, щоб ЗВО орієнтувалися на професійні стандарти якості підготовки фахівців, розроблені роботодавцями [21]. На жаль, нинішні освітні програми і стандарти дуже мало враховують думки роботодавців, що не стимулює їх робити інвестиції у вищу освіту.

Узагальненою моделлю сукупності компетентностей може слугувати Національна рамка кваліфікацій. Міністерством освіти і науки України та Міністерством молоді та спорту України у співпраці з компаніями Систем Кепітал Менеджмент, конфедерацією роботодавців України та аналітичним центром “Бест” розроблено проект “Паспорт професій”. У рамках цього проекту було поставлено такі завдання: створити тристороннє партнерство бізнесу, держави і закладів вищої освіти; створити інституційні механізми впливу бізнесу на систему освіти; прискорити процес наповнення Національної рамки кваліфікацій. Наразі професійні стандарти розроблено для восьми спеціальностей у галузях металургії, енергетики та цифрової журналістики [22]. Паспорти професій наразі стали основою для навчальних програм у 23 закладах вищої освіти України [23].

Для оцінки відповідності якості вищої освіти потребам споживачів освітніх послуг слід розробити й упровадити механізм сертифікації кваліфікацій спеціалістів і випускників освітніх установ з урахуванням інтеграції вимог державних освітніх і професійних стандартів, зокрема створити мережу незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, як це передбачено Законом України “Про вищу освіту”.

Важливими показниками результативності освітньої діяльності, що характеризують зв'язок освітніх закладів з роботодавцями, можуть бути такі:

- частка випускників, підготовлених за цільовим замовленням відповідно до програм розвитку підприємств, галузей, об'єднань роботодавців, у загальній кількості випускників;
- кількість заявок бізнесу на випускників ЗВО;
- кількість відгуків роботодавців про ступінь їх задоволеності якістю підготовки випускників (позитивних, негативних);
- кількість випускників, які працевлаштовані за фахом у перший рік після закінчення ЗВО;
- кількість випускників, які зайняли провідні посади в галузях економіки, державному управлінні.

Сьогодні все більше країн включаються в міжнародні програми статистичних обстежень, витрачають значні кошти на розвиток національної статистики та проведення спеціальних досліджень щодо працевлаштування випускників, їх кар'єрного зростання [21; 24–25].

Вітчизняна освітня статистика не розкриває всі аспекти функціонування системи освіти. На всіх рівнях освітнього процесу і систем управління слабо використовується потенціал сучасних методів одержання, обробки й інтерпретації результатів тестування. З метою підвищення результативності освітньої діяльності ЗВО необхідно застосовувати зазначені методи, поширені в європейських країнах, а також налагоджувати тіснішу взаємодію системи вищої професійної освіти з роботодавцями.

Результативність діяльності ЗВО характеризують його наукова і науково-технічна діяльність, які, з одного боку, є одними з обов'язкових умов забезпечення якості підготовки фахівців з вищою професійною освітою, а з іншого – чинниками підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Наукова діяльність здійснюється шляхом підготовки та проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу. Результативність наукової і науково-технічної діяльності можна охарактеризувати такими показниками:

- кількість патентів і авторських свідоцтв;
- кількість грантів, що надаються юридичним або фізичним особам для реалізації конкретних суспільно корисних проектів, у т. ч. у сфері пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;
- кількість пропозицій (рекомендацій) до програмних документів, направлених на вирішення соціально значущих проблем за дорученням органів державної або регіональної влади;
- кількість публікацій за спеціальністю у фахових журналах, що індексуються у визнаних міжнародних системах цитування;
- кількість цитованих публікацій, виданих за останні 5 років, індексованих в інформаційно-аналітичних системах наукового цитування (WEB of Science; Scopus та ін.).

Одним із завдань ЗВО є налагодження міжнародних зв'язків та проведення міжнародної діяльності в галузях освіти. Показниками результативності реалізації цього завдання можуть бути:

- частка іноземних студентів, які завершили освоєння програм вищої освіти, в загальному випуску студентів;
- кількість доповідей, виступів на міжнародних конференціях, організаторами яких є провідні міжнародні професійні асоціації;
- кількість статей, опублікованих спільно з зарубіжними фахівцями, у виданнях, що індексовані іноземними організаціями.

Важливим завданням ЗВО, визначеним Законом України “Про вищу освіту”, є поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян [1]. Показниками результативності виконання цього завдання можуть бути:

- кількість лекцій на науково-популярні теми для громадян;
- кількість інших заходів, спрямованих на підвищення освітнього і культурного рівня громадян;
- кількість науково-педагогічних кадрів, які брали участь у проектах і програмах, направлених на вирішення соціально значущих проблем регіону.

Отже, оцінка результативності діяльності ЗВО має базуватися на системі показників, що відображають результати діяльності в освітній, науково-дослідній, міжнародній та соціальній сферах. Це унеможливило застосування інтегрального одно-

мірного показника, який є складним і важким для інтерпретації, а також не відображає усі аспекти результативності. Отримані оцінки слід враховувати при розподілі державних замовлень. Нині Законом України “Про вищу освіту” передбачено, що переважне право на отримання замовлення на підготовку фахівців ступеня магістра має заклад вищої освіти зі статусом дослідницького [1]. Вважаємо за необхідне законодавчо закріпити право на отримання державного замовлення на підготовку фахівців на всі ЗВО залежно від результатів їх діяльності. У подальших дослідженнях необхідно зосередити увагу на розробці за окресленими напрямами функціонування ЗВО нормативних значень показників результативності, які можна було б використати при багатовимірному оцінюванні результатів діяльності закладів вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, станом на 01.09.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. ISO 9000:2005. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь. 3-е издание. Москва: Группа компаний “Интерсертифика”, 2005. 41 с.
3. Свіжєвська С. А. Акредитація як іміджева стратегія підвищення якості вищої освіти // Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2014. № 1 (40). С. 110–115.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341, станом на 01.09.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
5. Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. № 978, станом на 01.09.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2001-%D0%BF>
6. Рожнова Т. Є. Критерії та показники оцінювання результативності управління ВНЗ на засадах інноваційних технологій. URL: http://eprints.zu.edu.ua/10067/1/стаття_для_Полтави.pdf
7. Красовська О. Ю. Маркетинговий моніторинг як інструмент дослідження світового ринку вищої освіти // Економічний вісник університету: зб. наук. праць учених та аспірантів. 2011. Вип. 16/1. С. 93–99.
8. Рябова З. В. Маркетингове управління в освіті: технологічний аспект // Народна освіта. 2014. Вип. 3 (24). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2612
9. Станкевич І. В. Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами за видами економічної діяльності” Дніпро, 2018. С. 21–22.
10. Валенкевич Л. П., Фінкільштейн О. В. Аналіз сучасних рейтингів вищих навчальних закладів як інструменту оцінки якості вищої освіти // Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. 2013. № 3 (42). С. 36–42.
11. Academic Ranking of World Universities: Methodology. URL: <http://www.shanghairanking.com/shanghairanking-subject-rankings/Methodology-for-ShanghaiRanking-Global-Ranking-of-Academic-Subjects-2018.html>
12. CWUR World University Rankings 2018–2019. URL: <https://cwur.org/2018-19.php>
13. QS World University Rankings. URL: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
14. Round University Ranking. Clarivate Analytics. URL: <http://roundranking.com/>
15. Методика визначення рейтингів університетів України “ТОП-200 Україна”. URL: www.osvita.org.ua/abitur/entrance/ratings/1.html
16. Вища освіта в Україні у 2017 р.: стат. зб. / Державна служба статистики України, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm

17. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/2017 навчального року: стат. бюл. / Державна служба статистики України, 2018. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm
18. Воскресенская Н. М. Опыт разработки стандартов образования в зарубежных странах. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/031/1219/08voskresenskaya143-161.pdf>
19. Акинфиева Н. В. Сравнительный анализ критериев оценки качества высшего образования. URL: https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/07/15/akinfieva_0.pdf
20. Штимак А. Технологія визначення рівня компетентності випускника ВНЗ з використанням алгоритмів нечіткого логічного виведення // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Комп'ютерні науки та інформаційні технології: зб. наук. праць. 2015. № 826. С. 109–122. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9060/1/17-109-122.pdf>
21. Кордуба Ю. До питання взаємодії ВНЗ із ринком праці в Україні та моделі взаємодії європейських університетів із працедавцями // Імператив якості: вчимося цінувати та оцінювати вищу освіту: навч. посібник / за ред. Т. Добка та ін. Львів: Компанія манускрипт, 2014. С. 360–380.
22. Паспорт професії. URL: https://sustainability.scm.com.ua/uk/about_scm/sustainable_development/cases/case/91/1
23. Компанія СКМ представила результати проекту "Паспорт професії". URL: https://sustainability.scm.com.ua/ru/media_centre/news/detail/1064/
24. Васильева Е. Ю. Удовлетворенность работодателей качеством подготовки выпускников ВУЗов в высокотехнологичном секторе рынка труда // Университетское управление: практика и анализ. 2010. № 4. С. 28–36. URL: <http://elar.urfu.ru/handle/10995/25727>
25. Третьякова Т. В. Анализ подходов к оценке качества образования за рубежом. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/analiz-podhoodov-k-otsenke-kachestva-obrazovaniga-za-rubezhom>

References

1. Pro vyschu osvitu. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII, stanom na 01.09.2018 r. [On Higher Education: Law of Ukraine. 01.07.2014 № 1556-VII, as of 01.09.2018]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
2. Sistemy menedzhmenta kachestva. Osnovnye polozheniia i slovar [Quality management system. Fundamentals and vocabulary]. (2005). *HOST R ISO 9000-2005 from September 15th, 2005*. Moscow: Gruppy kompanii "Intersertifika" [in Russian].
3. Svizhevska, S. A. (2014). Akredytatsiia yak imidzheva stratehiia pidvyshchennia yakosti vyshchoi osvity [Accreditation as a image strategy for improving the higher education quality]. *Visnyk NTUU "KPI". Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika – Visnyk of National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute" Philosophy. Psychology. Pedagogics, 1 (40)*, 110–115 [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. № 1341, stanom na 01.09.2018 r. [On approval of the National qualifications framework: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011, № 1341, as of September 1, 2018]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu vyshchych navchalnykh zakladiv i spetsialnestei u vyshchych navchalnykh zakladakh ta vyshchych profesiinykh uchylyshchakh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.08.2001 r. № 978, stanom na 01.09.2018 r. [On Approval of the Regulation on Accreditation of Higher Educational Institutions and Specialties at Higher Educational Institutions and Higher Professional Schools: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 9, 2001, № 978, as of September 1, 2018]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2001-%D0%BF> [in Ukrainian].
6. Rozhnova, T. Ye. Kryterii ta pokaznyky otsiniuvannia rezultatyvnosti upravlinnia VNZ na zasadakh innovatsiinykh tekhnolohii [Criteria and indicators of evaluation of the effectiveness of management of higher educational institutions on the basis of innovative technologies]. eprints.zu.edu.ua. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/10067/1/pdf> [in Ukrainian].
7. Krasovska, O. Yu. (2011). Marketynhovyi monitorynh yak instrument doslidzhennia svitovoho rynku vyshchoi osvity [Marketing monitoring as a tool of research of the world market of higher education]. *Ekonomichnyj visnyk universytetu: zbirnyk naukovykh prats uchenykh ta aspirantiv – Collection of Scientific Articles "University Economic Bulletin", Is. 16/1*, 93–99 [in Ukrainian].
8. Riabova, Z. V. (2014). Marketynhove upravlinnia v osviti: tekhnolohichni aspekt [Marketing Management in Education: Technological Aspect]. *Narodna osvita – Popular Education, 3 (24)*. Retrieved from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2612 [in Ukrainian].

9. Stankevych, I. V. (2018). Upravlinnia diialnistiu osvitnoi orhanizatsii na zasadakh bahatovymirnoho otsiniuvannia yakosti [Management of the activity of educational organization on the basis of multivariate quality assessment]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Dnipro [in Ukrainian].
10. Valenkevych, L. P., & Finkilshtein, O. V. (2013). Analiz suchasnykh reitynhiv vyschykh navchalnykh zakladiv yak instrumentu otsinky yakosti vyshchoi osvity [Analysis of contemporary ratings of higher education institutions as a tool for assessing the quality of higher education]. *Derzhavne rehuliuwanna protsesiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku – State regulation of processes of economic and social development*, 3 (42), 36–42 [in Ukrainian].
11. Academic Ranking of World Universities: Methodology (n. d.). *www.shanghairanking.com*. Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/shanghairanking-subject-rankings/Methodology-for-ShanghaiRanking-Global-Ranking-of-Academic-Subjects-2018.html> [in English].
12. CWUR World University Rankings 2018–2019. (n. d.). *cwur.org*. Retrieved from <https://cwur.org/2018-19.php> [in English].
13. QS World University Rankings (n. d.). *www.topuniversities.com*. Retrieved from <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings> [in English].
14. Round University Ranking. Clarivate Analytics. (n. d.). *roundranking.com*. Retrieved from <http://roundranking.com/> [in English].
15. Metodyka vyznachennia reitynhiv universytetiv Ukrainy TOP-200 Ukraina [Methodology for determining the ratings of Ukrainian universities TOP 200 Ukraine]. (n.d.). *osvita.org.ua*. Retrieved from www.osvita.org.ua/abitur/entrance/ratings/1.html [in Ukrainian].
16. Vyshcha osvita v Ukraini u 2017 r.: stat. zb. [Higher education in Ukraine in 2017: Statistical Yearbook]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018)*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm [in Ukrainian].
17. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2016/2017 navchalnoho roku [The main indicators of the activity of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of 2016/2017 academic year]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018)*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm [in Ukrainian].
18. Voskresenskaia, N. M. (2004). Opyt razrabotki standartov obrazovaniia v zarubezhnykh stranah [Experience in developing educational standards in foreign countries]. *ecsocman.hse.ru*. Retrieved from <http://ecsocman.hse.ru/data/031/1219/08voskresenskaya143-161.pdf> [in Russian].
19. Akinfieva, N. V. (2013). Sravnitelnyi analiz kriteriev otsenki kachestva vysshego obrazovaniia [Comparative analysis of criteria for assessing the quality of higher education]. *www.sgu.ru*. Retrieved from https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/07/15/akinfieva_0.pdf [in Russian].
20. Shtymak, A. (2015). Tekhnolohiia vyznachennia rivnia kompetentnosti vypusknika VNZ z vykorystanniam alhorytmiv nechitkoho lohichnoho vyvedennia [The technology of determining the level of competence of a graduate of an institution of higher education using algorithms of fuzzy logic output]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Seriya: Kompiuterni nauky ta informatsiini tekhnolohii: zbirnyk naukovykh prats – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Computer Science and Information Technologies: collected papers*, 826, 109–122. Retrieved from <https://dSPACE/uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9060/1/17-109-122.pdf> [in Ukrainian].
21. Korduba, Yu. (2014). *Do pytannia vzaiemodii VNZ iz rynkom pratsi v Ukraini ta modeli vzaiemodii yevropeiskykh universytetiv iz pratsedaivtsiamy* [To the issue of interaction of higher education institutions with the labor market in Ukraine and the models of interaction between European universities and employers]. *Imperative of quality: learn to appreciate and evaluate higher education*. T. Dobko, M. Holovianko, O. Kaikova, V. Terziian, T. Tikhonen (Ed.). Lviv: Kompaniia Manuscript [in Ukrainian].
22. Pasport profesii. [Passports of the profession]. (2013). *sustainability.scm.com.ua*. Retrieved from https://sustainability.scm.com.ua/uk/about_scm/sustainable_development/cases/case/91/1 [in Ukrainian].
23. Kompaniia SKM predstavyla rezultaty proektu "Pasport profesii" [SCM company presented results of the project "Passport profession"]. (2013). *sustainability.scm.com.ua*. Retrieved from https://sustainability.scm.com.ua/ru/media_centre/news/detail/1064/ [in Ukrainian].
24. Vasileva, E. Yu. (2010). Udovletvorennost rabotodatelei kachestvom podgotovki vypusknikov vuzov v vysokotekhnologicheskome sektore rynka truda [Satisfaction of employers by quality of accepted graduates of high schools in a hi-tech segment of the market of professional work]. *Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz – University Management: Practice and Analysis*, 4, 28–36 [in Russian].
25. Tretiakova, T. V. (2009). Analiz podhodov k otsenke kachestva obrazovaniia za rubezhom [Analysis of approaches to the quality assessing of education abroad]. *cyberleninka.ru*. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/analiz-podhoodov-k-otsenke-kachestva-obrazovaniga-za-rubezhom> [in Russian].

Л. Н. Шаблістая,

доктор економічних наук, професор,

ведучий научний співробітник,

Государственное учебно-научное учреждение “Академия финансового управления”

Формирование системы показателей оценки результативности деятельности высших учебных заведений

Проведено сравнение методов оценки результативности деятельности высших учебных заведений в Украине и в зарубежных странах. Обоснован научно-методический подход к выбору показателей оценки результативности деятельности вузов в условиях реализации компетентностной парадигмы высшего образования. Предложена система показателей оценки. Акцентируется внимание на необходимости учета зарубежного опыта применения современных методов получения, обработки и интерпретации результатов тестирования по повышению качества высшего образования.

Ключевые слова: *качество высшего образования; результативность деятельности вузов; компетентностная парадигма высшего образования; аккредитационные показатели оценки; показатели оценки результативности; рейтинги вузов.*

L. M. Shablysta,

DSc in Economics, Professor,

Leading Researcher,

State Educational-Scientific Establishment “The Academy of Financial Management”

Constructing a Set of Indicators for Performance Assessment in Higher Education Establishments

The current phase of the socio-economic development in Ukraine is marked by the transformation in the national higher education system in order to harmonize it with international standards. These standards are based on the basically new competence-oriented paradigm of the higher education, making emphasis on the quality of higher professional education. An important component of the education quality is the performance of a higher education establishment (HEE), which significance is growing given the increasing competition among HEEs and stricter requirements to the transparency and information openness of their operation. This raises the relevance of the problem related with selection of indicators for assessment of HEE performance.

It is pointed out that methodical approaches to quality assessment of HEEs for official accreditation and ranking purposes, practiced in Ukraine now, include the indicators capable for only fragmented assessment of HEE results and focused on education processes. These approaches to performance assessment in HEEs cause a gap between the quality of HEE performance and the quality of education provided by them. It is found that variations between indicators of domestic and international rankings by which HEE performance is assessed occur because international rankings, in contrast to domestic ones, account only for HEE performance, including job placement of graduates or applications of R&D, whereas ways to achieve the performance are considered as a matter of HEE choice.

A theoretical and methodological approach to constructing a set of indicators of HEE performance is justified, which is based on the principle that a set of these indicators must provide as full as possible coverage of goals and operative tasks of HEEs, specified in the Law of Ukraine “Higher Education”. It is argued that the result of education process as a propriety operative task of HEE must be specific achievements of graduates, expected and measurable. A set of the indicators measuring results of education activities is proposed. A number of new indicators in addition to R&D spending are proposed for assessment of R&D in HEEs. Also, specific indicators are proposed for assessment of task completion: established international relations and performed international actions in the field of education; the increased education and cultural level of citizens.

It is concluded that assessment of HEE performance need to be made by multi-criteria set of components and be based on a system of estimates.

Key words: *higher education quality, HEE performance, competence-based paradigm of higher education, accreditation indicators for assessment, performance indicators, HEE ranks.*

Бібліографічний опис для цитування:

Шабліста Л. М. Формування системи показників оцінки результативності діяльності закладів вищої освіти // Статистика України. 2018. № 4. С. 80–87.